

KAPITTEL 2

Etterkommere av innvandrere i arbeidslivet – en bourdieusk klasseanalyse

Jorunn Kaasa og Marie Holm Slettebak

Institutt for sosiologi og statsvitenskap,
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Abstract: The long-term effect of immigration will be determined by how descendants of immigrants fare. In this chapter, we use individual-level register data to compare the class position of descendants (aged 30–40) of immigrants from Pakistan, India, Morocco and Turkey with the population without immigrant background. Using a Bourdieusian class scheme, we contribute to the literature by studying class horizontally (cultural vs. economic capital) as well as vertically. We find that in the vertical class hierarchy, there are relatively small differences between employed descendants and the remaining population. This suggests that descendants are successfully integrated into the class structure. There are, however, clear horizontal class differences, as descendants are underrepresented in the cultural classes. This can partly be explained by descendants' educational choices. We discuss possible reasons for this inequality and its implications.

Keywords: descendants of immigrants, class, cultural capital, education, Bourdieu, Norway

Innledning

De siste tiårene har det vært en stor økning i internasjonal migrasjon. Andelen av den norske befolkningen som er innvandrere eller etterkommere av innvandrere har økt fra omtrent 1,5 prosent i 1970 til nesten

Sitering: Kaasa, J. & Slettebak, M. H. (2023). Etterkommere av innvandrere i arbeidslivet – en bourdieusk klasseanalyse. I M. Villa, E. T. Valestrand & J. F. Rye (Red.), *Migrasjon og mobilitet – handlinger, mønstre og forståelser i norsk sammenheng* (Kap. 2, s. 35–57). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.181.ch2>
Lisens: CC-BY 4.0

19 prosent i 2022 (Statistisk sentralbyrå, 2022a). En sentral utfordring er å integrere innvandrere på arbeidsmarkedet, men mange innvandrere, spesielt fra lavinntektsland, befinner seg utenfor arbeidsmarkedet eller nederst i yrkeshierarkiet (Brochmann & Kjeldstadli, 2008; Friberg, 2016; Statistisk sentralbyrå, 2022b). For øvrig vil den langsiktige effekten av økt innvandring i stor grad avhenge av hvordan det går med innvanderne etterkommere. Hvordan norskfødte etterkommere av innvandrere (heretter etterkommere) presterer på arbeidsmarkedet anses som en langsiktig test av den norske integreringsmodellen, fordi de har vokst opp i velferdssamfunnet, kan språket og har vært gjennom det norske utdanningssystemet (Henriksen & Østby, 2007).

Forskning på etterkommere i arbeid i Norge har lenge vært begrenset, fordi få har vært gamle nok til å være en del av arbeidslivet. Det var omtrent 189 000 etterkommere av innvandrere i Norge i 2020, 28 prosent av disse var myndige og 9,6 prosent var 30 år eller eldre. Dette innebærer at det har vært mulig å forske på etterkommere i utdanningssystemet, men vi vet enda lite om etterkommere i arbeidslivet. Etterkommere er en heterogen gruppe, med bakgrunn fra mange ulike land, men blant de over 30 år er 53 prosent etterkommere av arbeidsinnvandrere fra Pakistan, India, Tyrkia og Marokko. Disse etterkommerne har i stor grad foreldre som kom til Norge av samme årsak, og som har hatt et likt møte med det norske arbeidsmarkedet. Vi har derfor valgt å studere denne gruppen i dette kapitlet.

I forskningslitteraturen har det vært viet mye oppmerksomhet til hvordan etterkommere har klart seg i det norske utdanningssystemet (se f.eks. Birkelund & Mastekaasa, 2009; Bratsberg et al., 2012; Hermansen, 2016). Denne forskningen har skissert en polarisering, hvor etterkommerne enten har falt utenfor eller tatt høyere utdanning rettet mot eliteyrker. På grunn av etterkommernes alder, finnes det langt mindre forskning om etterkommere i arbeidslivet. Forskningen som finnes speiler resultatene fra utdanningssystemet: På den ene siden er etterkommere overrepresentert blant de som står utenfor arbeidslivet (Hermansen, 2013; Olsen, 2016), men på den andre siden er de også overrepresenterte i spesifikke eliteyrker som lege, jurist og økonom (Midtbøen & Nadim, 2019). Utover dette har vi begrenset kunnskap om hvordan etterkommerne er fordelt

i resten av yrkeshierarkiet. Skiller denne fordelingen seg fra den øvrige befolkningen? Er etterkommerne overrepresentert i de lavere klassene, slik foreldrene deres var? Eller er de derimot overrepresentert i de øvre klassene, slik forskningen på etterkommere i eliteutdanning antyder? I tillegg til å studere etterkommernes vertikale klasseposisjon, bidrar vi i dette kapitlet til forskningslitteraturen ved å studere klasse horisontalt – det vil si basert på den relative mengden kulturell og økonomisk kapital. Slik kan vi også undersøke etterkommernes plassering i de «kulturelle» og «økonomiske» klassene.

I kapitlet benytter vi norske registerdata til å undersøke etterkommernes fordeling i det norske yrkeshierarkiet ved å ta utgangspunkt i et bourdieusk classeskjema som måler klasse både horisontalt og vertikalt. Analysen er todelt. Først gjennomfører vi en deskriptiv analyse der vi undersøker hvordan etterkommere er fordelt i classeskjemaet sammenlignet med den øvrige befolkningen. Vi finner at etterkommere og den øvrige befolkningen har en relativt lik fordeling i det vertikale classeshierarkiet, men at det finnes signifikante horisontale classesforskjeller. Videre, fordi vi observerer at etterkommere er klart underrepresentert i de kulturelle klassene, anvender vi logistisk regresjon for å prøve å forklare disse forskjellene. Vi finner at forskjellene delvis skyldes at etterkommerne også er underrepresenterte i utdanninger som assosieres med de kulturelle klassene.

En bourdieusk classesanalyse

Ifølge Bourdieus (1984) teori om reproduksjon vil foreldrenes ressurser, både i form av økonomisk og kulturell kapital, ha stor betydning for barnas classesposisjon. Derfor har vi valgt å benytte en bourdieusk classesanalyse som tar utgangspunkt i at klasse kan måles vertikalt (basert på den totale *mengden* kapital) og horisontalt (basert på *typen* kapital). Bourdieu (1984) mener man kan konstruere det sosiale rommet av classesposisjoner basert på to differensieringsprinsipp: økonomisk og kulturell kapital. Økonomisk kapital er alt som umiddelbart og direkte kan konverteres til penger eller den kan være institusjonalisert i form av eienomsrett. I begrepet kulturell kapital inkluderes både «*kroppsliggjort*»

kulturell kunnskap, tilegnet over lang tid gjennom *sosialisering* og *objekter*, slik som bøker, kunst og instrumenter, samt *institusjonalisert kulturell kunnskap*, slik som titler og akademiske kvalifikasjoner (Bourdieu, 1986).

I det sosiale rommet fordeler aktørene seg langs to dimensjoner. Den vertikale dimensjonen måler samlet mengde kapital, uavhengig av type kapital. På «toppen» her finner man for eksempel universitetslærere og arbeidsgivere, mens man på «bunnen» finner ufaglærte arbeidere. Den horisontale dimensjonen måler den relative vekten av økonomisk eller kulturell kapital i den totale kapitalen. Til tross for at Bourdieu mener den vertikale dimensjonen er den viktigste, fremheves også de horisontale avstandene som betydningsfulle:

Men sett fra en annen vinkel, det vil si ut fra den relative vekten av økonomisk eller kulturell kapital, stiller universitetslærere (som relativt sett er rikere på kulturell enn på økonomisk kapital) seg i klar kontrast til arbeidsgivere (som relativt sett er rikere på økonomisk enn på kulturell kapital) – og dette gjelder neppe bare i Frankrike. (Bourdieu, 1995, s. 34)

Det Bourdieu-inspirerte klasseskjemaet (ORDC-modellen) vi bruker i dette kapitlet er presentert i figur 1. Dette skjemaet er utviklet av Hansen et al. (2009) og er veletablert i norsk sosiologi (Hansen & Ljunggren, 2021). På toppen er overklassen, som samlet sett har mest kapital, etterfulgt av øvre og nedre middelklasse. Yrkene i disse klassene har til felles at de ofte krever høyere utdanning. Videre følger faglærte arbeidere, og ufaglærte arbeidere, som har minst kapital. Yrker i primærnæringene er utfordrende å plassere, da dette er en heterogen gruppe, og de er derfor i en egen klasse (men plasseringen nederst i hierarkiet i figur 1 bør ikke legges vekt på). For de tre øverste klassene måles klasse også horisontalt. Klassene til venstre har mer kulturell enn økonomisk kapital, mens klassene til høyre har mer økonomisk enn kulturell kapital.

I kapitlet er vi interessert i klasse med en komparativ tilnærming. Etterkommere av innvandrere har vokst opp i den samme egalitære velferdsstaten og har møtt det samme utdanningssystemet som den øvrige befolkningen. Samtidig forklarer Bourdieu (1986) hvordan både kulturell og økonomisk kapital er noe man tilegner seg over tid gjennom

sosialisering og arv. Derfor er det grunn til å tro at etterkommerne vil plassere seg ulikt i et bourdieusk klasseskjema fordi de har arvet en annen kulturell kapital enn den øvrige befolkningen. I tillegg vet vi at deres foreldre hadde lite økonomisk kapital. I de neste avsnittene vil vi diskutere dette mer inngående.

KAPITAL +				
	Overklasse: kultur Professorer, kunstnere, regissører, sivilarkitekter	Overklasse: balansert Leger, jurister, sivilingeniører, psykologer, politikere, tannleger	Overklasse: økonomi Høyeste inntekstsdesil (10 %) i økonomifraksjonen. Direktører og ledere i privat sektor, finansmeglere	
KK + ØK -	Øvre middelklasse: kultur Lektorer, journalister, bibliotekarer	Øvre middelklasse: balansert Ingeniører, spesialsykepleiere, fysioterapeuter, systemanalytikere	Øvre middelklasse: økonomi Prosentil 50-90 i økonomifraksjonen	ØK + KK -
	Nedre middelklasse: kultur Lærere, førskolelærere	Nedre middelklasse: balansert Sykepleiere, politibetjenter, kontormedarbeidere, miljøarbeidere	Nedre middelklasse: økonomi Inntekter under medianen i økonomifraksjonen	
			Samme type yrker som over	
			Samme type yrker som over	
Faglært arbeiderklasse Helsefagarbeidere, snekkere, elektrikere, rørleggere, barnehageassistenter				
Ufaglært arbeiderklasse Butikkmedarbeidere, sjåfører, renholdere, hjelpearbeidere				
Bønder, fiskere, skogsarbeidere				
KAPITAL -				

Figur 1. Oslo register data class scheme (ORDC-modellen) med yrkeseksempler, basert på Hansen et al. (2009).

Foreldregenerasjonens påvirkning på etterkommernes klasseposisjon

Slutten av 1960-tallet til midten av 1970-tallet anses som Norges første bølge med arbeidsinnvandring fra land utenfor Nord-Europa. De aller fleste kom fra Pakistan, men mange kom også fra Tyrkia, Marokko og India. I hovedsak var det menn som kom først, mens kvinnene kom senere som familieinnvandrere (Brochmann & Kjeldstadli, 2008). Arbeidsinnvandrerne ble i sin samtid omtalt som «fremmedarbeidere» – en betegnelse som antydte at de hadde en kulturell og religiøs bakgrunn fra land som lignet lite på Norge (Østby, 2017). Vi har begrenset kunnskap om arbeidsinnvandrernes sosioøkonomiske status i hjemlandet, men vet at i Norge ble de fleste ansatt som ufaglærte arbeidere i industrien eller i hotell- og restaurantnæringen (Brochmann & Kjeldstadli, 2008; Friberg, 2012; Korbøl & Midtbøen, 2022).

De mannlige arbeidsinnvandrerne som kom til Norge i denne perioden, hadde høy sysselsetning de første ti årene. Deretter opplevde de en stadig økende arbeidsledighet. I år 2000 var sysselsettingen i denne gruppen på 50 prosent, mot 87 prosent i sammenlignbar gruppe i den øvrige befolkningen. En stor andel mottok uføretrygd (Bratsberg et al., 2010). Omtrent tretti år etter ankomst til Norge befant arbeidsinnvandrerne seg altså helt i nedre sjikt av den sosioøkonomiske strukturen i Norge. Etterkommere av disse arbeidsinnvandrere har derfor vokst opp med et betraktelig lavere sosioøkonomisk utgangspunkt enn den øvrige befolkningen (Hermansen, 2017).

Det sentrale spørsmålet er hvordan foreldrenes posisjon påvirker etterkommerne. Vil de reprodusere sine foreldres posisjon i det norske arbeidsmarkedet, eller vil de fordele seg mer likt den øvrige befolkningen?

På den ene siden har etterkommerne et helt annet utgangspunkt enn sine foreldre. Mens mange innvandrere har utfordringer med å lære det norske språket, har etterkommerne vokst opp i Norge og har snakket norsk siden de var barn. Videre har etterkommerne vært gjennom det norske utdanningssystemet, og vil ikke ha problemer med at utdanningen deres ikke anerkjennes av arbeidsgivere, slik mange innvandrere opplever (Lunde & Rogstad, 2016). Flere argumenterer også for at den norske

velferdsstaten legger spesielt godt til rette for sosial utjevning, gjennom for eksempel gratis høyere utdanning (Duncan et al., 2011). Hermansen (2017) argumenterer for at den egalitære norske velferdsstaten paradoksalt nok kan gjøre integrering på arbeidsmarkedet vanskelig for innvandrere, men at den samtidig kan bidra til sterk oppadstigende mobilitet blant etterkommere i Norge. Dette forklares ved at innvandrerne med lavt kvalifikasjonsnivå får en dårlig tilknytning til arbeidsmarkedet fordi det generelle kvalifikasjonsnivået i Norge er høyt, noe som igjen gir etterkommerne.

På den andre siden er det på langt nær slik at det norske utdannings-systemet eliminerer betydningen av sosial bakgrunn. Også i Norge har foreldrenes bakgrunn stor betydning for hvordan det går med barna i utdanning og arbeidsliv (se f.eks. Knudsen, 2021). Blant etterkommere av innvandrere vet vi at en stor andel av deres foreldre befinner seg nederst på inntektsstigen, med lite økonomisk kapital. Kulturell kapital er vanskeligere å måle, og kanskje spesielt for innvandrere. Tenker vi på kulturell kapital som ressurser i form av utdanning, tyder tallene på at utdanningsnivået er lavere for innvandrere fra Pakistan, Tyrkia, Marokko og India, sammenlignet med en norsk referansegruppe – men for femten prosent mangler vi data om utdanning (Bratsberg et al., 2010). I tillegg til manglende data, er det et poeng å påpeke at utdanningsnivået til de som kom til Norge fra Pakistan (den største gruppen blant de vi undersøker), er langt høyere enn utdanningsnivået til jevnaldrende i hjemlandet (Bratsberg et al., 2010). I en pakistansk kontekst kan innvandrerne derfor ha hatt en over gjennomsnittet god klasseposisjon og relativt mye kulturell kapital. I hvilken grad denne kapitalen er «overførbar» til Norge, er vanskelig å slå fast. Kindt (2017) argumenter for at etterkommernes høye utdanningsaspirasjoner, som gjerne omtales som «innvandrerdriv», bedre kan betegnes som et klassisk «middelklassedriv». For øvrig vil de fleste foreldrene mangle utdanning fra Norge, og vil derfor ha begrenset kunnskap om det norske utdanningssystemet. Dette kan være en ulempe for etterkommerne (Fekjær, 2007). Videre, hvis vi tenker på kulturell kapital mer generelt som kulturell kunnskap om norsk språk, historie og samfunn, er det sannsynlig at foreldrene vil ha mindre av denne typen kunnskap, og at etterkommerne derfor i mindre grad har tilegnet seg og

«kroppsliggjort» denne kunnskapen i løpet av oppveksten. Dette kan påvirke både deres ønske og mulighet for jobber tilhørende den kulturelle fraksjonen av Bourdieus klasseskjema. I tillegg til kulturell kapital, må også betydningen av sosial kapital nevnes. Tilgangen til relevante nettverk man kan dra nytte av i arbeidssammenheng kan være mindre for etterkommere av innvandrere. Samtidig argumenterer noen for at tilgangen til etniske nettverk kan være fordelaktig (Portes & Fernández-Kelly, 2008) og gi innpass i etniske nisjer (Midtbøen & Nadim, 2019).

I tillegg til at ulik kulturell og økonomisk bakgrunn kan påvirke etterkommernes klasseposisjon, kan også diskriminering ha betydning. Felteksperimenter utført i Norge, der falske jobbsøknader ble sendt ut til arbeidsgivere, har vist at det er systematiske forskjeller i sannsynligheten for å bli kalt inn til jobbintervju: Søkere med typiske pakistanske navn har betydelig lavere sannsynlighet enn søkere med typisk norske navn (Birkelund et al., 2014). Lignende eksperimenter også i andre land viser at etnisk diskriminering er et vedvarende fenomen som knapt har minsket over tid (Quillian & Midtbøen, 2021). Midtbøen og Kitterød (2019) finner at omtrent hver femte etterkommer oppgir å ha opplevd diskriminering i ansettelsesprosesser, og det er ingen signifikant forskjell mellom etterkommere og innvandrere. De finner også at respondenter ansatt i yrker med høy status rapporterer mer opplevd diskriminering enn respondenter ansatt i lavstatusyrker.

Etterkommere i utdanning og arbeidsliv: tidligere forskning

I den internasjonale litteraturen på feltet, der forskning fra det store innvandringslandet USA dominerer, er det ingen konsensus i svaret på spørsmålet om hvordan det går med etterkommere av innvandrere. På den ene siden finner man de som argumenterer for at etterkommere av innvandrere assimileres inn i «the American mainstream» og at betydningen av etnisitet over tid blir mindre (Alba & Barbosa, 2016; Alba & Nee, 2003). På den andre siden finner man de som argumenterer for at segmentert assimilering er en bedre beskrivelse: Noen assimileres inn i middelklassen og opplever oppadgående mobilitet, men for andre etterkommere er

det heller motsatt – de assimileres inn i underklassen (Portes et al., 2009; Zhou, 1997).

I Norge har det som nevnt blitt forsket mest på hvordan det går med etterkommere i utdanningssystemet. En viktig indikator på dette er fullføring av videregående skole. Vi vet at etterkommere av innvandrere har vært betydelig overrepresentert blant de som ikke fullfører videregående skole. Spesielt har etterkommere med foreldre fra Pakistan og Tyrkia hatt lave fullføringsrater, mens etterkommere med bakgrunn fra India har fullført videregående på lik linje med den øvrige befolkningen (Fekjær, 2007). Et interessant funn i denne sammenhengen er at foreldrenes utdanningsbakgrunn har mindre betydning for etterkommerne enn for den øvrige befolkningen (Fekjær, 2007; Støren & Helland, 2010). For øvrig finner Bratsberg et al. (2012) at gapet mellom etterkommere og den øvrige befolkningen har blitt betydelig redusert, og forskjellen i fullføring av videregående er nå nesten borte (Steinkellner, 2017).

Hermansen (2016) konkluderer med at forskningen i stor grad tegner et optimistisk bilde av etterkommeres utdanningsprestasjoner i Norge. Spesielt er etterkommeres deltakelse i høyere utdanning oppsiktsvekkende, da denne i snitt er betraktelig høyere enn i den øvrige befolkningen på samme alder (Hermansen, 2016; Steinkellner, 2017). Når man tar i betraktning etterkommerens sosioøkonomiske bakgrunn, blir dette faktum enda mer oppsiktsvekkende, og det blir igjen tydelig at innvandrersforeldrenes klasseposisjon (slik den er målt i Norge) har mindre betydning for etterkommerne enn den øvrige befolkningen.

Etterkommerens valg av studieretning i høyere utdanning har også fått oppmerksomhet i litteraturen. Forskningen viser at etterkommere tar utdanningsvalg med særlig søkelys på såkalte elite-yrker, slik som juss, medisin og økonomi (Midtbøen & Nadim, 2019). Videre er etterkommerne sterkt overrepresentert på farmasi- og odontologistudiene, men få tar lærerutdanning (Østby & Henriksen, 2013). I en studie av kapitalformer og utdanningsatferd blant unge voksne med indisk og pakistansk bakgrunn diskuterer Leirvik (2012) årsaken til at etterkommerne velger prestisjefylte profesjonsutdanninger. Foreldrene til etterkommerne kommer fra land med kastesystemer, som gir tydeligere klasseskiller enn i Norge. Erfaringer med «ekstreme klasseskiller mellom den 'allmektige'

legen og den 'stakkarslige' skomakeren» fra hjemlandet kombinert med deres usikre posisjon i det norske arbeidsmarkedet fører til at foreldrene «pusher» barna til å velge høyere utdanning og bestemte utdanningsretninger som vil føre frem til godt betalte, trygge jobber med høy status (Leirvik, 2012, s. 206). Å ta fag som statsvitenskap eller kunsthistorie er derimot en «luksus», et selvrealiseringsprosjekt, som etterkommere ikke kan unne seg (Leirvik, 2012, s. 207).

Litteraturen om etterkommere i arbeidslivet er voksende, men fortsatt noe begrenset. Mest kunnskap har vi om arbeidsmarkedsdeltakelsen. Flere studier finner at etterkommerne har lavere sysselsettingsrate og høyere arbeidsledighet enn den øvrige befolkningen, men at de samtidig gjør det langt bedre enn innvandrere (Olsen, 2016; Støren et al., 2009). Hermansen (2013) finner at etterkommeres lavere sannsynlighet for å være sysselsatt også gjelder etter kontroll for eget utdanningsnivå, foreldres utdanningsnivå og sivilstatus. Videre finner Brekke og Mastekaasa (2009) at etterkommere av innvandrere har lavere arbeidsinntekter enn majoritetsbefolkningen med samme utdanningsnivå. Også i en studie av høgskoleutdannede finner Evensen (2009) at etterkommere av «ikke-vestlige» innvandrere (bosatt utenfor Oslo) har høyere sannsynlighet for å være uten inntektsgivende arbeid det første året etter eksamen. For øvrig viser Cools og Schøne (2019) i sin studie av masterutdannede at når man holder flere trekk ved utdanningen konstant, er det små forskjeller i ansettelser og inntekt mellom etterkommere og den øvrige befolkningen. Alt i alt peker allikevel forskningen i retning av at suksess i utdanningssystemet ikke nødvendigvis betyr suksess i arbeidslivet for alle etterkommere.

Forskning på etterkommeres klasseposisjon, som er fokus i dette kapitlet, er begrenset i Norge. Unntaket er Hermansens (2013) studie, der han i tillegg til sysselsetting studerer klasseposisjon basert på EGP-klasseskjema, et vertikalt classeskjema med fem klasser. Han finner at etterkommere fordeler seg relativt likt som den øvrige befolkningen, men at ikke-vestlige etterkommere har høyere sannsynlighet for å arbeide i de to øverste klassene (øvre og nedre serviceklasse). Han konkluderer med at etterkommere har lavere sannsynlighet for å være i arbeid, men at de som er i arbeid har like god (om ikke bedre) tilgang på de «beste jobbene». Ved å bruke et

bourdieusk klasseskjema vil vi få inn en horisontal dimensjon, som ser på hvilke av de «beste jobbene» etterkommerne har tilgang på.

Data og metode

Analysen baserer seg på registerdata fra Statistisk sentralbyrå (SSB), tilgjengeliggjort for forskning via den digitale plattformen microdata.no. Analysepopulasjonen inkluderer alle personer mellom 30 til og med 40 år (født 1980 til 1990) som er bosatt i Norge i 2020. Den nedre grensen på 30 år er satt for å unngå å inkludere mange studenter som ikke har startet yrkeslivet. Den øvre grensen på 40 år er satt fordi det er relativt få etterkommere eldre enn 40 år.

Vi sammenligner to befolkningsgrupper. *Etterkommere av innvandrere* er personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (N = 4 393). Vi ser kun på etterkommere av innvandrere født i Pakistan, India, Marokko og Tyrkia, da etterkommerne i den aktuelle aldersgruppen i stor grad har foreldre fra disse landene og foreldrene i hovedsak har innvandret på samme grunnlag. Dersom foreldrene har ulikt fødeland er det mors fødeland som gjelder. *Den øvrige befolkningen* består av personer uten innvandrerbakgrunn (N = 421 733). Dette er personer født i Norge av norskfødte foreldre.

Operasjonaliseringen av klasse er basert på data om yrke (STYRKo8) i 2020. I tillegg brukes opplysninger om gjennomsnittlig inntekt (yrkesinntekt, kapitalinntekt, skattepliktige og skattefrie overføringer) fra 2018–2020 til å klassifisere den økonomiske fraksjonen. Klassifiseringen av yrker i de ulike klassene i ORDC-modellen følger i all hovedsak operasjonaliseringen gjort i den opprinnelige ORDC-modellen (Hansen et al., 2009), men med noen unntak: Selvstendig næringsdrivende er ekskludert fra analysen. Denne gruppen mangler yrkeskode og er derfor utfordrende å plassere i skjemaet. I den opprinnelige ORDC-modellen er de plassert i den økonomiske fraksjonen etter inntekt, men basert på informasjon om næring er det tydelig at mange jobber innenfor kunstneriske næringer. Vi ser for øvrig at selvstendig næringsdrivende er en såpass liten gruppe at deres plassering ikke har noen konsekvenser for analysen, og de er derfor ekskludert.

Av en populasjon på 521 418 personer, har nesten 82 prosent blitt kategorisert i en av klassene i ORDC-skjemaet. Omtrent 5,5 prosent er yrkesaktive, men har ikke blitt kategorisert (fordi de har ukjent yrke, uklassifiserbart yrke, eller er selvstendig næringsdrivende). Omtrent 12,8 prosent var ikke yrkesaktive og stod utenfor arbeidsmarkedet i november 2020. Denne gruppen er ikke i fokus i dette kapitlet og er derfor ekskludert fra analysen. I denne forbindelse er det likevel viktig å påpeke at etterkommere av innvandrere er svært overrepresentert i gruppen som står utenfor arbeidsmarkedet. 21,3 prosent av etterkommere klassifiseres her, mot 12,7 prosent av den øvrige befolkningen.

Tabell 1 viser deskriptiv statistikk for alle variablene brukt i de logistiske regresjonsanalysene. Vi viser antall og andel med verdien 1 for dikotome variabler, og gjennomsnitt og standardavvik for kontinuerlige variabler. I regresjonsanalysene analyseres den dikotome avhengige variabelen *kulturell klasse*, som skiller mellom de som tilhører den kulturelle delen av eliten, øvre og nedre middelklasse (1), og de som tilhører de økonomiske eller balanserte klassene (0). Arbeiderklassene er ekskludert. Den uavhengige variabelen *etterkommere* skiller mellom etterkommere av innvandrere og den øvrige befolkningen. I regresjonsanalysen utgjør etterkommere 2 962 personer. Det er færre enn i den deskriptive analysen, fordi arbeiderklassen er ekskludert. Videre kontrollerer vi for *alder i 2020*, *kjønn* og «*kulturutdanning*». Variabelen kulturutdanning er konstruert basert på norsk standard for utdanningsgruppering (NUS2000). Personer med høyere utdanning (nivå 6 eller høyere) innen humanistiske og estetiske fag, lærerutdanning/pedagogikk og samfunnsfag har fått verdien 1, mens personer uten høyere utdanning, eller med høyere

Tabell 1 Deskriptiv statistikk for variabler i regresjonsanalyser (N = 280 760)

	Antall (1)	Andel (1)
Kulturell klasse	52 015	18,53 %
Etterkommere	2 962	1,05 %
Kulturutdanning	64 600	23,01 %
Mann	130 561	46,50 %
	Gjennomsnitt	Std. avvik
Alder	34,96	3,19

utdanning i andre fag (for eksempel naturvitenskap, økonomifag eller helsefag) har fått verdien 0. Variabelen er ment å fange opp de utdanningsløpene som er mest relevant for arbeid i de yrkene som tilhører de kulturelle klassene i ORDC.

Empiriske analyser

Tabell 2 viser hvordan etterkommere av innvandrere plasserer seg i ORDC-klasseskjemaet sammenlignet med den øvrige befolkningen. Dersom man først fokuserer på de vertikale forskjellene (se totalen til høyre, samt nedre del av tabellen), ser man at etterkommere er overrepresentert i eliten, i nedre middelklasse og i den ufaglærte arbeiderklassen. De er noe underrepresentert i øvre middelklasse og i den faglærte arbeiderklassen. Etterkommere er også totalt fraværende i primærnæringene. Ut over disse forskjellene ser det ut til at etterkommerne plasserer seg relativt likt med den øvrige befolkningen i det vertikale klassehierarkiet.

Tabell 2. ORDC classeskjema for etterkommere (N = 4393) og øvrige befolkning (N = 421733). Fordeling i prosent

	Kultur		Balansert		Økonomi		Total	
	Etterkommere	Øvrige	Etterkommere	Øvrige	Etterkommere	Øvrige	Etterkommere	Øvrige
Elite	1,0	2,0	9,6	5,8	2,3	2,0	12,9	9,8
Øvre middelklasse	0,8	2,3	12,3	14,2	9,2	8,1	22,3	24,6
Nedre middelklasse	4,7	7,9	14,9	14,1	13,1	9,4	32,7	31,4
Total	6,5	12,2	36,8	34,1	24,6	19,5	67,9	65,8
Faglært arbeiderklasse			14,1	20,2				
Ufaglært arbeiderklasse			18,6	13,4				
Primærnæring			-	0,6				

Likevel kommer det tydelig frem i tabell 2 at fokus på den vertikale klasseinndelingen skjuler noen klare forskjeller mellom etterkommere og den øvrige befolkningen som blir tydeliggjort av den horisontale

klasseinndelingen. I eliten og middelklassene skilles det mellom klasser basert på mengden økonomisk og kulturell kapital. Når vi fokuserer på denne horisontale klassesdimensjonen, ser vi at etterkommere av innvandrere er tydelig underrepresentert i de kulturelle klassene. Dette gjelder både i den kulturelle eliten og i øvre og nedre middelklasse. Ved å se nærmere på yrkesgruppene i de kulturelle klassene ser vi at etterkommerne er tydelig underrepresentert i store yrkesgrupper slik som professorer/forskere, lektorer og grunnskole- og førskolelærere, men de er også underrepresentert eller fraværende i de fleste små yrkesgruppene som tilhører de kulturelle klassene. Totalt sett er andelen i de kulturelle klassene over dobbelt så høy i den øvrige befolkningen sammenlignet med etterkommerne, og forskjellen er statistisk signifikant.

I klassene med balansert mengde kulturell og økonomisk kapital er fordelingen totalt sett langt mer lik, og forskjellen er ikke statistisk signifikant. Det er for øvrig verdt å notere seg at etterkommerne er svært overrepresentert i eliten i den balanserte klassen, som i hovedsak kan forklares av at de er vesentlig overrepresentert i legeyrket. 6,2 prosent av alle etterkommere er leger, mot 1,4 prosent i den øvrige befolkningen. Videre er etterkommere overrepresentert i de økonomiske klassene, og forskjellen er signifikant, men dette skyldes først og fremst overrepresentasjon i nedre middelklasse.

I den neste delen av analysen vil vi ha fokus på de øverste tre klassene, som skiller mellom de ulike kapitalformene. Vi ser da på de horisontale klasseforskjellene, og ser bort fra de vertikale. Fordi det er tydelig at etterkommere av innvandrere er underrepresentert i de kulturelle klassene, går vi videre med en analyse av sannsynligheten for å tilhøre de kulturelle klassene. I tabell 3 bruker vi logistisk regresjon til å undersøke om forskjellen mellom etterkommere og den øvrige befolkningen skyldes forskjeller i utdanning. I tillegg kontrollerer vi for alder og kjønn. Vi har for øvrig også utført analysen på kvinner og menn separat (ikke vist) og finner det samme mønsteret for begge kjønn.

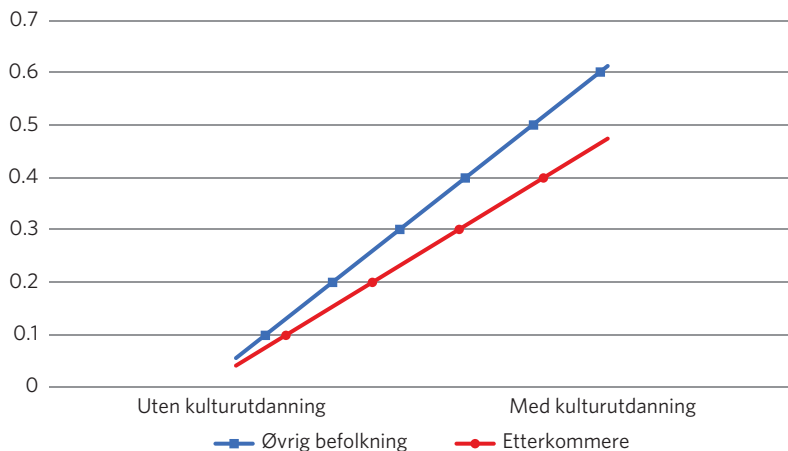
Modell 1 i tabell 3 viser at etterkommere av innvandrere har lavere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene, sammenlignet med den øvrige befolkningen. Ved å beregne predikert sannsynlighet (AME,

Tabell 3. Logistisk regresjon av sannsynligheten for å befinne seg i de kulturelle klassene

	Modell 1				Modell 2			
	Koef.	St.feil	P-verdi	AME	Koef.	St.feil	P-verdi	AME
Etterkommere	-0,787	0,063	<0,001	-0,092	-0,408	0,075	<0,001	-0,036
Kulturutdanning					3,346	0,013	<0,001	0,558
Alder					-0,029	0,002	<0,001	-0,003
Mann					-0,424	0,013	<0,001	-0,039
Konstant	-1,475	0,005	<0,001		-1,678	0,069	<0,001	
N	280 760				280 760			
Pseudo R2	0,001				0,354			

average marginal effect) finner vi at etterkommere har 9,2 prosent lavere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene sammenlignet med den øvrige befolkningen. Etter kontroll for kulturutdanning, alder og kjønn i modell 2 er forskjellen i sannsynlighet redusert til 3,6 prosent. Reduksjonen skyldes i sin helhet kontroll for kulturutdanning. Dette betyr at over halvparten av gapet mellom etterkommere og den øvrige befolkningen kan forklares av forskjeller i utdanning. Det gjenstår likevel en ikke ubetydelig forskjell. Videre ser vi at det er svært høy korrelasjon mellom kulturutdanning og tilhørighet i de kulturelle klassene. En person med kulturutdanning har 55,8 prosent høyere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene, sammenlignet med en person uten kulturutdanning. Til slutt ser vi at alder har en negativ effekt, og at menn har noe lavere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene.

I tillegg til at etterkommere i langt mindre grad har kulturutdanning, ser vi også at de etterkommerne som har slike utdanninger har lavere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene. Figur 2 viser hvordan kulturutdanning har ulik effekt for etterkommere og den øvrige befolkningen, basert på en modell med et interaksjonsledd. Sannsynligheten for at etterkommere med kulturutdanning befinner seg i de kulturelle klassene er 47,3 prosent, mot 61,3 prosent i den øvrige befolkningen. Blant de som ikke har kulturutdanning, har den øvrige befolkningen rundt 5,4 prosent sannsynlighet for å befinne seg i de kulturelle klassene, mot 4,2 prosent for etterkommerne.

Figur 2. Sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene for etterkommere og øvrig befolkning med og uten kulturutdanning.

Oppsummert ser vi at etterkommernes underrepresentasjon i de kulturelle klassene først og fremst skyldes at etterkommere også er tydelig underrepresentert i de kulturelle fagfeltene i høyere utdanning. I tillegg er effekten av å ta disse utdanningene svakere for etterkommere.

Hittil har vi behandlet etterkommere som én gruppe. Nedenfor skiller vi mellom etterkommerne basert på deres foreldres fødeland. Tabell 4 viser at det er forskjeller innad i gruppen av etterkommere. Etterkommere av innvandrere fra Tyrkia og Marokko er i utgangspunktet noe underrepresentert i de kulturelle klassene, men forskjellen er relativt liten og forsvinner etter kontroll for utdanning. Etterkommere av innvandrere fra India og Pakistan er derimot langt mer underrepresentert, og gapet kan ikke forklares av utdanningsforskjeller. Ved å beregne AME finner vi at etterkommere av innvandrere fra India og Pakistan har henholdsvis 7,6 og 3,3 prosent lavere sannsynlighet for å tilhøre de kulturelle klassene, sammenlignet med den øvrige befolkningen.

Tabell 4. Logistisk regresjon av sannsynligheten for å befinne seg i de kulturelle klassene

	Modell 1				Modell 2			
	Coef.	St.feil	P-verdi	AME	Coef.	St.feil	P-verdi	AME
Landbakgrunn (Ref = Norge)								
<i>Tyrkia</i>	-0,332	0,144	0,021	-0,045	-0,286	0,181	0,113	-0,026
<i>Marokko</i>	-0,500	0,183	0,006	-0,064	-0,031	0,224	0,891	-0,003
<i>India</i>	-1,056	0,178	<0,001	-0,113	-0,933	0,206	<0,001	-0,076
<i>Pakistan</i>	-0,898	0,084	<0,001	-0,101	-0,375	0,099	<0,001	-0,033
Kulturutdanning					3,346	0,013	<0,001	0,558
Alder					-0,029	0,002	<0,001	-0,003
Mann					-0,424	0,013	<0,001	-0,039
Konstant	-1,475	0,005	<0,001		-1,679	0,069	<0,001	
N	280 760				280 760			
Pseudo R	0,001				0,354			

Diskusjon og konklusjon

Formålet med dette kapitlet har vært å undersøke hvordan etterkommere av innvandrere er fordelt i et Bourdieu-inspirert classeskjema sammenlignet med den øvrige befolkningen. Vi presenterer to hovedfunn. Vårt første funn, i tråd med tidligere forskning (Hermansen, 2013), er at sysselsatte etterkommere av innvandrere fordeler seg relativt likt med den øvrige befolkningen langs den vertikale dimensjonen i klassehierarkiet. Vårt andre funn tilfører ny kunnskap: Vi finner betydelige horisontale klasseforskjeller, da etterkommere er underrepresentert i de kulturelle klassene. I det følgende vil vi begynne med å diskutere årsaken til at de vertikale klasseforskjellene er relativt små, før vi går videre med diskusjonen om de horisontale klasseforskjellene.

Sysselsatte etterkommeres vertikale klasseposisjon avviker lite fra den øvrige befolkningen. Da vi vet at deres foreldre har befunnet seg utenfor arbeidslivet eller nederst i det norske yrkeshierarkiet, betyr dette at mange etterkommere har opplevd stor sosial mobilitet. Funnet støtter ideen om at innvandrernes etterkommere over tid opplever strukturell assimilasjon (Alba & Nee, 2003), og at innvandrerbakgrunn mister sin betydning for

blant annet utfall i utdanningssystemet og arbeidslivet. Det er for øvrig viktig å påpeke at vi ikke har data om innvandrereforeldrenes posisjon i hjemlandet, og at det vi kaller stor sosial mobilitet for noen innvandrerfamilier kan oppleves som å gjenopprette familiens klasseposisjon etter å ha opplevd nedadgående mobilitet ved innvandring (Feliciano & Lanuza 2017; Kindt, 2017). Videre er det svært viktig å påpeke at denne studien fokuserer på sysselsatte etterkommere. Det kan derfor innvendes at vi presenterer et glansbilde av situasjonen, og at dets bakside er den relativt store andelen etterkommere som står utenfor arbeidslivet.

Ved å studere horisontale klasseforskjeller introduserer vi enda flere nyanser. I dette kapitlet har vi sett at den vertikale klasseinndelingen skjuler noen tydelige forskjeller mellom etterkommere og den øvrige befolkningen. Den horisontale klasseinndelingen, basert på Bourdieus (1984, 1986) ideer om kulturell og økonomisk kapital, viser at etterkommerne er tydelig underrepresentert i de kulturelle klassene. Vi finner videre at underrepresentasjonen først og fremst gjelder etterkommere med foreldre fra Pakistan og India, og at den langt på vei – men ikke fullstendig – kan forklares av hvilken utdanning etterkommerne har tatt.

Et sentralt spørsmål for diskusjon er dermed hva som er årsaken til at etterkommerne «velger bort» utdanninger som fører frem til yrker i de kulturelle klassene. Basert på funnene til Leirvik (2012) kan man argumentere for at noen utdanningsretninger (slik som kunsthistorie eller statsvitenskap) er aktivt valgt bort fordi de ikke leder frem til et konkret yrke og derfor anses som utrygge – som et luksuriøst selvrealiseringsprosjekt. En slik utrygghet kan begrunnes i manglende kunnskap om det norske utdanningssystemet og om norsk kulturliv, men også mangel på nettverk i disse yrkene. Likevel, selv om søken etter trygghet kan forklare at etterkommerne velger bort noen utdanninger, passer denne argumentasjonen dårlig for å forklare deres underrepresentasjon på en av de største kulturelle utdanningene, nemlig lærerutdanningen, som vanskelig kan anses som utrygg. På den ene siden kan lærerutdanningen ha blitt aktivt valgt bort – på grunn av manglende ressurser i form av kulturell kapital eller på grunn av dårlige opplevelser med norsk skole og statusen til norske lærere. På den andre siden kan det hende at lærerutdanningen (og andre kulturelle utdanninger) ikke nødvendigvis har blitt aktivt valgt

bort, men at andre utdanninger og yrker har blitt aktivt valgt. Både foreldrene, som kan ha opplevd nedadgående mobilitet ved flytting til Norge, og etterkommerne, som har vokst opp med begrensede økonomiske ressurser, kan ha høy motivasjon for å klatre langt i klassehierarkiet, når de ser muligheten for dette innenfor rammene av den egalitære norske velferdsstaten (Hermansen, 2017). Det ser for eksempel ut til at legeyrket har fått en spesielt høy status i det indiske og pakistanske innvandrer miljøet (Leirvik, 2012). Dette kan potensielt bidra til å forklare hvorfor spesielt disse gruppene er underrepresentert i de kulturelle klassene.

Vi finner for øvrig at utdanningsvalg ikke er hele forklaringen på underrepresentasjon i de kulturelle klassene. Det er oftere tilfellet for etterkommere (fra India og Pakistan) enn for den øvrige befolkningen at man har tatt kulturelle utdanninger, men befinner seg i den balanserte eller økonomiske klassen. Flere årsaker til dette kan nevnes. For det første er det selvsagt mulig at noen etterkommere fra India og Pakistan har valgt bort disse jobbene til fordel for andre yrker (som de anser har høyere status). Videre kan det tenkes at det å bli ansatt i flere av yrkene i de kulturelle klassene krever mer enn bare kulturell kapital i form av riktig utdanning, og at etterkommerne kommer til kort i konkurransen om disse jobbene fordi de i oppveksten har fått overført for lite kulturell kapital (Bourdieu, 1986) eller har kulturell kapital som ikke er tilpasset det norske samfunnet (Leirvik, 2012). Videre kan mangelen på (riktig) sosialt nettverk ha stor betydning i ansettelsesprosessen i mange yrker. Til slutt er det mulig at ulikheten reflekterer diskriminering i ansettelsesprosessen i disse yrkene. For eksempel finner Birkelund et al. (2014), når de undersøker ulike fagfelt, signifikant diskriminering innen undervisning (utenfor Oslo).

Dette kapitlet har vist et sammensatt bilde av hvordan det har gått med barna til de første gruppene med arbeidsinnvandrere i Norge. Ser man på den vertikale klasseposisjonen til sysselsatte etterkommerne, kan man konkludere med at vi ser et tilfelle av vellykket strukturell assimilering. Basert på kunnskapen vi har om foreldrenes klasseposisjon i Norge, kan vi konkludere med at mange etterkommere har opplevd stor sosial mobilitet, og det kan virke som om foreldrenes begrensede ressurser ikke har hatt så stor betydning. De horisontale klasseforskjellene nyanserer denne

konklusjonen. En mulig tolkning er at det norske velferdssamfunnet kan bidra til å utjevne ulikheter som skyldes økonomisk kapital, men at ulikheter forårsaket av kulturell (og sosial) kapital er vanskeligere å utjevne. For øvrig er det for tidlig å konkludere, da mer forskning er nødvendig for å forstå årsakene til etterkommernes underrepresentasjon i de kulturelle klassene. Et sentralt spørsmål i den forbindelse er om underrepresentasjon i de kulturelle klassene først og fremst gjelder for noen grupper av etterkommere (slik som etterkommere fra Pakistan og India), eller om det gjelder etterkommere generelt. Dette kan indirekte gi informasjon om mulige årsaker. Enn så lenge er majoriteten av etterkommere i Norge en ung gruppe som i stor grad går på grunnskolen eller er studenter. På lengre sikt vil det være interessant å undersøke klasseposisjonen til etterkommere av arbeidsinnvandrere fra EU og flyktninger fra for eksempel Afghanistan og Syria.

At etterkommere av innvandrere er underrepresentert i de kulturelle klassene, som inkluderer hele det norske utdanningssystemet, er problematisk av flere årsaker. At lærere ikke gjenspeiler mangfoldet i befolkningen kan potensielt være til hinder for integrering, da tidligere forskning har vist at minoritetslærere har en positiv effekt på minoritets-
elevers følelse av tilhørighet og deres ambisjoner (Atkins et al., 2014). Representasjon har derfor betydning – og kanskje spesielt i mange av yrkene i de kulturelle klassene.

Referanser

- Alba, R. & Barbosa, G. Y. (2016). Room at the top? Minority mobility and the transition to demographic diversity in the USA. *Ethnic and Racial Studies*, 39(6), 917–938. <https://doi.org/10.1080/01419870.2015.1081966>
- Alba, R. & Nee, V. (2003). *Remaking the American mainstream: Assimilation and contemporary immigration*. Harvard University Press.
- Atkins, D. N., Fertig, A. R. & Wilkins, V. M. (2014). Connectedness and expectations: How minority teachers can improve educational outcomes for minority students. *Public Management Review*, 16(4), 503–526. <https://doi.org/10.1080/14719037.2013.841981>
- Birkelund, G. E. & Mastekaasa A. (2009). *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Abstrakt Forlag.

- Birkelund, G. E., Rogstad, J., Heggebø, K., Aspøy, T. M. & Bjelland, H. F. (2014). Diskriminering i arbeidslivet: Resultater fra randomiserte felteksperiment i Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. *Sosiologisk tidsskrift*, 22(4), 352–382. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2014-04-02>
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. I J. Richardson (Red.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (s. 241–258). Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften* (A. Prieur, Overs.). Pax Forlag.
- Bratsberg, B., Raaum, O. & Røed, K. (2010). When minority labour migrants meet the welfare state. *Journal of Labour Economics*, 28(3), 633–676. <https://doi.org/10.1086/650546>
- Bratsberg, B., Raaum, O. & Røed, K. (2012). Educating children of immigrants: Closing the gap in Norwegian schools. *Nordic Economic Policy Review*, 3, 211–251.
- Brekke, I. & Mastekaasa, A. (2009). Arbeidsinntekt blant innvandrere og etterkommere av innvandrere. I G. E. Birkelund & A. Mastekaasa (Red.), *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv* (s. 199–217). Abstrakt Forlag.
- Brochmann, G. & Kjeldstadli, K. (2008). *A history of immigration: The case of Norway 900–2000*. Universitetsforlaget.
- Cools, S. & Schøne, P. (2019). Overgang fra utdanning til arbeid blant høyt utdannede etterkommere av innvandrere. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 60(2), 140–165. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2019-02-02>
- Duncan, G. J., Telle, K., Ziol-Guest, K. M. & Kalil, A. (2011). Economic deprivation in early childhood and adult attainment: Comparative evidence from Norwegian registry data and the U.S. panel study of income dynamics. I T. M. Smeeding, R. Erikson & M. Jantti (Red.), *Persistence, privilege, and parenting: The comparative study of intergenerational mobility* (s. 209–234). Russell Sage Foundation.
- Evensen, Ø. (2009). Høyt utdannede innvanderetterkommeres møte med arbeidsmarkedet. I G. E. Birkelund & A. Mastekaasa (Red.), *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv* (s. 179–197). Abstrakt Forlag.
- Fekjær, S. N. (2007). New differences, old explanations: Can educational differences between ethnic groups in Norway be explained by social background? *Ethnicities*, 7, 367–389. <https://doi.org/10.1177/1468796807080234>
- Feliciano, C. & Lanuza, Y. R. (2017). An immigrant paradox? Contextual attainment and intergenerational educational mobility. *American Sociological Review*, 82(1), 211–241. <https://doi.org/10.1177/0003122416684777>
- Friberg, J. H. (2012). The ‘guest-worker syndrome’ revisited? *Nordic Journal of Migration Research*, 2(4), 316–324. <http://doi.org/10.2478/v10202-012-0002-z>

- Friberg, J. H. (2016). *Arbeidsmigrasjon. Hva vet vi om konsekvensene for norsk arbeidsliv, samfunn og økonomi?* (Fafo-rapport 2016:02). <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/arbeidsmigrasjon>
- Hansen, M. N., Flemmen, M. & Andersen, P. L. (2009). *Memorandum. The Oslo Register Data Class Scheme (ORDC). Final report from the classification project.* Universitetet i Oslo.
- Hansen, M. N. & Ljunggren, J. (2021). Arbeiderklassen i Norge – definisjon, sammensetning og endring. I J. Ljunggren & M. N. Hansen (Red.), *Arbeiderklassen* (s. 35–60). Cappelen Damm Akademisk.
- Henriksen, K. & Østby, L. (2007). Etterkommerne – integreringens lakmestest. *Plan*, 39(5), 30–37. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2007-05-06>
- Hermansen, A. S. (2013). Occupational attainment among children of immigrants in Norway: Bottlenecks into employment – equal access to advantaged positions? *European Sociological Review*, 29, 517–534. <https://doi.org/10.1093/esr/jcro94>
- Hermansen, A. S. (2016). Barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv. I I. Frønes & L. Kjølørød (Red.), *Det norske samfunn* (bind 1, s. 155–178). Gyldendal.
- Hermansen, A. S. (2017). Et egalitært og velferdsstatlig integreringsparadoks? *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1, 15–34. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-02>
- Kindt, M. T. (2017). Innvandererdriv eller middelklassedriv? Foreldres ressurser og valg av høyere utdanning blant barn av innvandrere. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 25(1), 71–86. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-05>
- Knudsen, K. (2021). Utdanning og ulikhet. I S. Grønmo, A. Nilsen & K. Christensen (Red.), *Ulikhet. Sosiologiske perspektiver og analyser* (s. 129–152). Fagbokforlaget.
- Korbøl, A. & Midtbøen, A. H. (2022). *Den kritiske fase. Innvandring til Norge fra Pakistan 1970–1973.* Universitetsforlaget.
- Leirvik, M. S. (2012). «Å ta kunsthistorie eller statsvitenskap er en luksus ikke alle kan unne seg»: Kan utdanningsatferd forstås ut fra ulike kapitalformer i etniske nettverk? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 53(2), 190–216. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2012-02-03>
- Lunde, H. & Rogstad, J. (2016). *Kunnskapsstatus om godkjenning av utenlandsk kompetanse og kunnskapsstatus om diskriminering i arbeidslivet* (Fafo-notat 2015:05). <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-notater/kunnskapsstatus-om-godkjenning-av-utenlandsk-kompetanse-og-kunnskapsstatus-om-diskriminering-i-arbeidslivet>
- Midtbøen, A. H. & Kitterød, R. H. (2019). Beskytter assimilering mot diskriminering? Opplevd diskriminering blant innvandrere og etterkommere av innvandrere i det norske arbeidslivet. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(5), 353–369. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-05-04>
- Midtbøen, A. H. & Nadim, M. (2019). Ethnic niche formation at the top? Second-generation immigrants in Norwegian high-status occupations. *Ethnic and Racial Studies*, 42, 177–195. <https://doi.org/10.1080/01419870.2019.1638954>

- Olsen, B. (2016). *Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning*. Statistisk sentralbyrå.
- Portes, A. & Fernández-Kelly, P. (2008). No margin for error: Educational and occupational achievement among disadvantaged children of immigrants. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 620(1), 12–36. <https://doi.org/10.1177/0002716208322577>
- Quillian, L. & Midtbøen, A. H. (2021). Comparative perspectives on racial discrimination in hiring: The rise of field experiments. *Annual Review of Sociology*, 47, 391–415. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090420-035144>
- Statistisk sentralbyrå. (2022a). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Statistisk sentralbyrå. (2022b). *Syssetsetting blant innvandrere, registerbasert*. <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/syssetsetting/statistikk/syssetsetting-blant-innvandrere-registerbasert>
- Steinkellner, A. (2017). *Hvordan går det med innvandrere og deres barn i skolen?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/hvordan-gar-det-med-innvandrere-og-deres-barn-i-skolen>
- Støren, L. A. & Helland, H. (2010). Ethnicity differences in the completion rates of upper secondary education: How do the effects of gender and social background variables interplay? *European Sociological Review*, 26(5), 585–601. <https://doi.org/10.1093/esr/jcp041>
- Støren, L. A., Opheim, V. & Helland, H. (2009). Getting through closed doors? Labour market entry among ethnic minority and majority youth with low levels of formal education. *Journal of Education and Work*, 22(4), 261–282. <https://doi.org/10.1080/13639080903290413>
- Zhou, M. (1997). Segmented assimilation: Issues, controversies, and recent research on the new second generation. *The International Migration Review*, 31(4), 975–1008. <https://doi.org/10.1177/019791839703100408>
- Østby, L. (2017). Arbeidsinnvandrere – fra hovedstadsfenomen til vanlig syn i hele landet. *Samfunnsspeilet*, 3. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/arbeidsinnvandrere-fra-hovedstadsfenomen-til-vanlig-syn-i-hele-landet>
- Østby, L. & Henriksen, K. (2013). Innvandrere – hva vi nå vet og ikke vet. *Samfunnsspeilet*, 5, 2–10. <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandrere-hva-vi-naa-vet-og-ikke-vet>